

РЕЦЕНЗІЯ

доктора наук з державного управління, професора,
професора кафедри педагогіки та інноваційної освіти
Національного університету «Львівська політехніка»

Криштановича Мирослава Франковича

на дисертаційну роботу Юкало Володимира Васильовича на тему
«Розвиток публічного управління у сфері застосування програм
допоміжних репродуктивних технологій в Україні», подану на здобуття
наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 28 «Публічне
управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне
управління та адміністрування»

1. Актуальність теми дисертаційної роботи.

Репродуктивне здоров'я людини є органічною складовою здоров'я населення кожної країни і світу загалом, його збереження та охорона має стратегічне значення для досягнення цілей сталого розвитку, а також підтримки національної безпеки держави.

За відомостями ООН, впродовж останніх чотирьох десятиліть все більше урядів намагаються вплинути на рівень народжуваності в межах своїх країн. Репродуктивне здоров'я і репродуктивні права є відносними новелами сучасної демографічної політики України. З іншого боку потрясіння останніх років, такі як пандемія Covid-19, майже дев'ять років війни, повномасштабне вторгнення 2022 року, поставило нові виклики перед українським суспільством, які необхідно долати. Важливість питань публічного управління відносинами у сфері допоміжних репродуктивних технологій, зумовлена, з одного боку, надзвичайними досягненнями та результатами науково-технічного прогресу у сфері їх застосування, а з іншого – стрімким і непослідовним розвитком законодавства та механізмів управління у цій сфері за роки незалежності України, що не сприяє ефективному функціонуванню національної системи охорони здоров'я та рівному доступу громадян до послуг допоміжних репродуктивних технологій.

Дисертаційна робота Юкало В.В. забезпечується глибоким аналізом причинно-наслідкових зв'язків у розвитку системи суспільних відносин управлінням у сфері застосуванням допоміжних репродуктивних технологій, зокрема і саморегуляції ринку медичних послуг в Україні. Тема дослідження відповідає суспільним запитам та актуальна з огляду на пріоритетні завдання розвитку сфери охорони здоров'я та розвитку українського суспільства загалом.

В роботі здійснена спроба адаптувати критерії оцінки ефективності публічного управління у сфері застосування програм репродукції людини ВООЗ до реалій України з метою розробки критеріїв визначення ефективності публічного управління у сфері застосування програм ДРТ в нашій країні. Також автор обґрунтував власне бачення пріоритетних напрямів розвитку публічного управління у сфері застосування програм допоміжних репродуктивних технологій в Україні.

2. Структура і зміст основних положень дисертаційної роботи.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, списку використаних джерел до кожного розділу, загальних висновків, додатків. Загальний обсяг дисертації складає 222 сторінок, з них 172 сторінки основного тексту, що приблизно дорівнює 8 авторських аркушів. Робота містить 3 таблиці, 15 рисунків, 6 додатків, список використаних джерел містить 164 найменування.

У вступі дисертації дисертантка визначила актуальність проблематики, мету та завдання дослідження. Визначено об'єкт та предмет дисертаційного дослідження.

Мета дослідження є систематизація наукових підходів та обґрунтування пріоритетних напрямів публічного управління у сфері застосування програм допоміжних репродуктивних технологій в Україні. В основі завдання дослідження розкрити сучасні підходи до публічного управління у сфері репродуктивного здоров'я; охарактеризувати стан досліджень щодо застосування допоміжних репродуктивних технологій в державницько-управлінському дискурсі; проаналізувати сучасний стан і виявити проблеми реалізації програм допоміжних репродуктивних технологій в Україні на сучасному етапі розвитку; проаналізувати світовий досвід публічного управління у сфері застосування програм допоміжних репродуктивних технологій; обґрунтувати пріоритетні напрями розвитку публічного управління у сфері застосування програм допоміжних репродуктивних технологій в Україні.

У першому розділі, визначено, що для успішного та коректного дослідження публічно-управлінських відносин у сфері застосування допоміжних репродуктивних технологій необхідним є поєднання методів властивих для досліджень у галузях медицини, соціології, філософії, етики, управління, економіки. Саме динамічне поєднання методів дослідження застосування ДРТ як суспільного явища та медичної послуги одночасно здатне забезпечити коректні результати наукових розробок.

У другому розділі, З'ясовано, що сучасний стан впровадження програм допоміжних репродуктивних технологій в нашій країні

характеризується значним розривом між потребою у програмах ДРТ в умовах демографічної кризи та їх наявною кількістю, а також застосування програм допоміжних репродуктивних технологій в сучасній Україні виявило, що найбільш гострими з них є проблеми правового врегулювання сфери суспільних відносин щодо їх застосування.

У *третьому розділі*, здобувачем проведений аналіз міжнародного досвіду регулювання програм допоміжних репродуктивних технологій органами публічної влади в різних країнах світу, особлива увага була приділена досвіду Австралії, США та Скандинавських країн, які поставили за мету до 2030 року зробити свій регіон найуспішнішим у світі з подоланням демографічної кризи, тому всіляко підтримують на державному та міждержавному рівні розвиток програм допоміжних репродуктивних технологій.

У *висновках* узагальнено отримані результати дисертаційної роботи, проаналізовано досвід публічного управління у сфері застосування програм допоміжних репродуктивних технологій у світі а також обґрунтовано пріоритетні напрями вдосконалення публічного управління у сфері застосування програм допоміжних репродуктивних технологій в Україні.

Структура дисертаційної роботи характеризується логічністю та послідовністю, обумовлена завданнями та підпорядкована меті дослідження. Здобувач у дослідженні обґрунтував та запропоновано авторське визначення критеріїв оцінки ефективності управління застосування програм допоміжних репродуктивних технологій в Україні.

3. Ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків та рекомендацій, наведених у дисертаційній роботі.

Наукові положення, висновки та рекомендації викладені у дисертаційному дослідженні є достатньо обґрунтовані. Здобувач чітко визначив предмет, об'єкт, мету та основні завдання дослідження, які є доволі аргументовані та підтверджують належний рівень підготовки.

У дисертаційній роботі, дослідження забезпечується глибоким аналізом причинно-наслідкових зв'язків у розвитку системи суспільних відносин управління у сфері застосування допоміжних репродуктивних технологій, зокрема і саморегуляції ринку медичних послуг в Україні, динаміки розробки та впровадження регулюючих нормативних актів, інституційної та економічної підтримки програм допоміжних репродуктивних технологій на рівні держави та адміністративно-територіальних одиниць, співвідношення критеріїв ефективності публічного управління із критеріями та показниками досягнення Цілей

Сталого Розвитку в Україні. Отримані в ході дослідження результати можуть стати в пригоді під час розробки державної та регіональних програм здоров'язбереження, підтримки репродуктивного здоров'я, стратегічних документів щодо реформування системи охорони здоров'я в Україні.

Загалом, представлені результати дослідження є достатньо обґрунтованими та достовірними.

4. Новизна основних наукових положень, висновків, а також проведених наукових досліджень та одержаних результатів.

Наукова новизна отриманих результатів дослідження полягає в тому, що у роботі систематизовані наукові підходи та обґрунтовані пріоритетні напрями розвитку публічного управління у сфері застосування програм допоміжних репродуктивних технологій в Україні. Удосконалено можливості застосування концепції «доброго врядування» (good governance) для публічного управління у сфері застосування програм допоміжних репродуктивних технологій, через визначення принципів до управління здоров'ям, які поєднуються в загальносуспільному та загальнодержавному підходах, а саме управління шляхом співпраці; управління шляхом залучення громадян; управління шляхом поєднання регулювання та переконання; управління через незалежні агентства та експертні органи; управління за допомогою адаптивної політики, стійких структур і прогнозування результатів. Удосконалено понятійно-категоріальний апарат дослідження репродуктивного здоров'я в частині змістового уточнення дефініції «успадковане регулювання», «транскордонне репродуктивне лікування за допомогою допоміжних репродуктивних технологій».

5. Оцінка повноти викладення дослідження в опублікованих працях. Опубліковані дисертантом праці повністю висвітлюють представлені у дисертації положення наукової новизни. Загалом, за темою дисертації опубліковано у 10 наукових публікаціях, із яких: 2 статті у фахових виданнях України, 2 опубліковано у міжнародних періодичних виданнях, включених до наукометричної бази Web of Science. За результатами апробації опубліковано 6 тез доповідей на всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях, наукових семінарах.

Кількість публікацій, їхній обсяг та якість відповідають вимогам, висунутим Міністерством освіти і науки України до дисертацій, представлених на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

6. Практичне значення дисертаційної роботи. Результати дослідження впроваджено в практику управлінської діяльності

департаменту охорони здоров'я Львівської обласної державної військової адміністрації (довідка від 06.09.2023 року № 22-3124/0/2-23); Національного медичного університету імені О.О. Богомольця (довідка від 27.09.2023 року); Національного лісотехнічного університету України (Акт впровадження від 19.06.2023 року) та ТОВ «Медіковер Україна» (довідка від 26.06.2023 року №130/1).

Окремі положення дисертаційної роботи можуть слугувати базисом для розробки інноваційних механізмів публічного управління у сфері застосування програм допоміжних репродуктивних технологій в Україні.

7. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертаційної роботи. Загалом позитивно оцінюючи наукові результати дисертаційного дослідження, водночас, в зазначеному дисертаційному дослідженні містяться дискусійні положення, які можуть стати підґрунтям наукової дискусії і напрямами подальшої розробки даної проблеми:

1. В дисертаційній роботі анотація написана на неповних 4 сторінки друкованого тексту, це занадто коротка, (згідно вимог 5-17 сторінок друкованого тексту, наказ МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації»), на нашу думку необхідно доопрацювати.

2. У розділі I., підр.1.1. «Сучасні підходи до управління у сфері репродуктивного здоров'я», даний підрозділ не в повній мірі відповідає своїй назві та його наповненні, на нашу думку бажано підрозділ підсилити управлінським аспектом у сфері репродуктивного здоров'я.

3. На нашу думку у роботі бракує нормативно-правового підрозділу де було б описано правові засади реалізації чи застосування допоміжних репродуктивних технологій на державному, регіональному чи приватному рівні в Україні.

4. Також в роботі бракує статичних даних скільки громадян звернулося за допомогою щодо застосування допоміжних репродуктивних технологій в Україні.

5. На стр. 29., рис. 2. наведений перелік ризиків репродуктивного здоров'я, на рисунку незрозуміло як вони між собою пов'язані, на стр.41., рис. 4. «тенденції змін в управлінні охороною здоров'я сучасної України», у роботі не видно хто саме запропонував ці зміни чи автор чи національні експерти так, як не має посилання на джерело.

6. Автор часто у роботі посилається на слово «експерти» які стверджують, наголошують, пропонують чи об'єднують: (стр. 40; 46; 84; 99; 190; 193 і т.д.), але не зрозуміло, що мається на увазі під словом «експерти», чи це науковці, просто медики, медпрацівники у сфері ДРТ,

працівники МОЗу чи іноземні експерти», так, як не має посилань на джерело.

7. У дисертаційній роботі присутні незначні стилістичні та граматичні помилки, що потребують уважної вичитки та усунення.

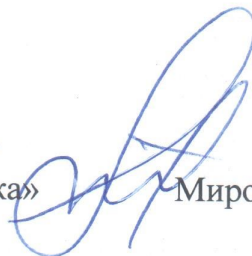
Проте, наведені дискусійні положення, уточнення та рекомендації суттєво не впливають на наукову та практичну цінність дисертаційного дослідження.

8. Загальний висновок. Отже, незважаючи на висловлені побажання та зауваження які потребують особливої уваги здобувача, представлена робота Юкало В.В. на тему: «Розвиток публічного управління у сфері застосування програм допоміжних репродуктивних технологій в Україні» є самостійним, завершеним дослідженням, яке має наукову новизну, теоретичне і практичне значення.

Вважаємо, що дисертація заслуговує на позитивну оцінку, відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її автор Юкало Володимир Васильович може бути рекомендований для присудження, за умови розгляду разовою спеціалізованою вченою радою рецензованої дисертаційної роботи, ступеня доктора філософії в галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Рецензент:

доктор наук з державного управління
професор, професор кафедри
педагогіки та інноваційної освіти
Інституту права, психології та
інноваційної освіти Національного
університету «Львівська політехніка»

Мирослав КРИШТАНОВИЧ

Підпис, Криштановича М.Ф. засвідчую:
Вчений секретар Національного університету
«Львівська політехніка»
к.т.н., доцент

Роман БРИЛИНСЬКИЙ